



Policy briefing i BUPL – erfaringer og anbefalinger

Den 13. december 2010 mødte forskere fra Roskilde Universitet 10 ledende repræsentanter fra BUPL. Titlen på mødet var: Hvilke konsekvenser får de kommende besparelser på børneområdet? Policy briefingens formål var at erfaringsudveksle, informere og debattere den seneste udvikling inden for familie- og velfærdspolitik i Danmark og Europa.

Lektor Anders Ejrnæs og professor Thomas P. Boje startede policy briefingens oplæg hver. I løbet af oplægget åbnede spørgsmål og indvendinger op for forskningsresultaterne.

Den danske model under pres

Anders Ejrnæs og Thomas P. Bojes seneste videnskabelige resultater sammenligner forskellige måder at håndtere familiepolitik på i Europa. I Danmark ligger vi generelt højt, når det gælder mulighederne for at få passet de små børn mellem 0 og 3 år. Danmark har ifølge tal fra OECD (Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling) den højeste dækning i EU.

Anders' oplæg omhandlede det øgede pres på den såkaldte 'danske model' for velfærd, hvor børnepasning og grundig pædagogik er en hjørnesteen for både et godt arbejdsliv for forældrene, antallet af nyfødte og samfundets integrerende sammenhængskraft.

Ser man på tallene er det særlige ved den danske model, som også præger resten af Norden, at der samtidig er gode tal i forhold til både det gennemsnitlige antal børn, som hver kvinde får (fertilitet), og når det gælder mødrenes beskæftigelse. Danmark ligger i toppen af klassen, når det gælder fertilitet og er duks, når det handler om mødrenes beskæftigelsesgrad. Ved at lade børnene blive passet fra de er små, kan mødre arbejde og dermed holde fast i deres anciennitet, holde kompetencer ved lige, samt opspare på deres pension, så de ikke falder alt for meget bagud i forhold til deres mandlige kollegaer.

I andre europæiske lande erstattes arbejdet med fravær fra arbejdsmarkedet, hvor det typisk er kvinderne, der går hjemme med eller uden støtte fra staten. I Danmark tager pædagogerne sig af børnene. I Europa er der en stigende tendens til at børnepasning sker via arbejdspladsen, og især i Sydeuropa ser man oftere at indvandrere og 'au pair'-ansatte tager sig af omsorgsarbejdet, mens mor og far går på arbejde. Der er altså tale om private løsninger, der åbner op for flere jobs til lavindkomstgrupper, men også for nye konsekvenser så som kvinder, der forlader deres egne børn i hjemlandet for at passe andres børn i Vesten.

Disse tendenser kan være med til at skævvride fremtidens arbejdsmarked alt efter, hvad der er råd til i familien, eller om man har et arbejde med en tilknyttet forsikring. Den danske model med pasning til alle og økonomisk støtte til dem med lave indkomster er en dyr løsning, og Anders Ejrnæs åbnede debatten ved at stille spørgsmål til, hvad der kan – og skal – gøres, når den økonomiske krise nu er en realitet.

Det, der straks er sværere at regne på, er det, der ligner en vægtning mod, at der i lande med generelle eller universelle velfærdsgoder er en højere tillid. Det gælder både tilliden borgerne imellem og mellem borger og stat. Der er altså mulige sidegevinster at hente i den danske model. Sidegevinster, som ikke i samme grad findes, når borgerne af egen lomme skal betale hele beløbet for pasningen. I Storbritannien er det op mod 25% af den samlede gennemsnitlige løn, der går til børnepasning. I Schweiz, Luxemburg og Spanien ligger tallet over 30% af, hvad man tjener. Det kan virke som mange penge, man betaler for at få passet sit barn i en vuggestue i Danmark. Men tallene viser, at det i gennemsnit drejer sig om under 10% af den samlede gennemsnitlige løn.

Fleksibilitet og børnepasning

Fleksibilitet i forhold til arbejdstid og arbejdsmarkedsdeltagelse er afgørende for en god balance mellem familie- og arbejdsliv. Thomas P. Boje beskrev, hvordan et pres på den danske model kan være med til at skævvride forholdet mellem mænds og kvinders adgang til arbejdsmarkedet. Hvis der sker en øget privatisering, eller antallet af lukkedage stiger, er der en tendens til, at kvinderne tager sig af børnepasningen ved for eksempel at tage deltidsarbejde i stedet for fuldtid eller ved at holde betydelig længere barsel end manden. Det skyldes flere faktorer, hvor en af dem er, at kvinder generelt set tjener mindre end mænd. Når man i familien skal vælge, hvem der skal blive hjemme, så vil det bedst kunne betale sig, at det er kvinden, der tager sig af børnene. Det betyder samtidig, at manden kan risikere at måtte tage længere arbejdsdage, for at den samlede indtjening kan slå til.

Det gælder både for mænd og kvinder, at en lang periode væk fra arbejdsmarkedet kan betyde et tab af kvalifikationer og arbejdsmarkedstilknytning. Det er derfor vigtigt, at man ikke blot kommer tilbage på arbejdsmarkedet inden for en rimelig tidshorisont, men også at det har en positiv betydning, hvis man kan komme tilbage til ens tidligere stilling og arbejdsopgaver – samt at der er fleksible muligheder, når det gælder pasning, sygdom og lignende. Hvis ikke der på arbejdsmarkedet er en høj grad af fleksibilitet i forhold til børnepasning og barsel, så er det typisk kvinderne, der oplever problemer med at opretholde et progressivt arbejdsliv.



Thomas P. Boje
Professor, Ph.D., ved Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde
Universitet. , Email: boje@ruc.dk



Anders Ejrnæs
Lektor, Ph. D. ved Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitet.
Email: ejrnaes@ruc.dk

Team Facts: Workcare Synergies, Danish Team, Roskilde University

Researcher: Professor. Thomas Boje and Associate Professor Anders Ejrnæs. Knowledge transfer: Associate Professor Rasmus Willig and Associate Professor Anders Ejrnæs. Communication: Pelle Korsbæk Sørensen (communication expert). Contact: Professor Thomas Boje, Associate Professor Anders Ejrnæs.

Diskussionspunkter for fremtiden

Nedskæringer på børnepasningsområdet ser ud som en uundgåelig realitet. Det stiller spørgsmål til fremtidens pasningsmuligheder og pædagogernes faglighed. En række fællespunkter blev til i forbindelse med mødet mellem forskere og praktikere. Punkterne er blevet til i samspil og på baggrund af diskussionerne, og de kan være med til at kvalificere fremtidens familiepolitik.

- Pædagog-gerningen kan ses som et af de vigtigste reproduktionsled af tillid og velfærd i 'den danske model'. Kvalificerede pædagoger har betydning tidligt i livet i forhold til barnets tarv, men institutionerne spiller også en rolle i det store velfærdssamfundsmæssige perspektiv. Både i form af mødet mellem forskelligartede borgere, og som familiepolitisk arnested.
- Børnepasningen kan ikke isoleres. Når man ændrer eller regulerer på børnepasningsområdet, ændrer man på hele den danske model. Konsekvenserne rækker langt ind i hele samfundsofbygningen. Især for kvinderne.
- Flere typer af pres kan tænkes at blive intensiveret i kølvandet på nye styringstiltag og nedskæringer:
 - a) Pædagogerne oplever en øget mængde af administrative og styringsmæssige krav, der opleves som værende i strid med deres faglighed. Et eksempel på dette er, at der er pædagoger, som ønsker at bevare og udvikle deres faglighed, der søger væk fra det offentlige for at få muligheden for netop det.
 - b) Skærer man ned på børneområdet og strammer arbejdslivet fx ved længere arbejdstid eller mindre fleksibilitet, så oplever forældrene et øget pres. I sidste ende oplever børnene et dobbelt stress-pres (stressede pædagoger og stresset familie).
- Når familiepolitikken presses ved regler som tvangslukning, øget egenbetaling og nedskæringer, går det ofte ud over fleksibiliteten. Institutionerne risikerer at bliver mere statiske og regelfikserede. Forældrenes situation er bundet op på arbejdsmarkedet generelt. Ved at sammenligne med andre familiepolitiske modeller end den danske model kan man se, at mindre fleksibilitet i forhold til pasningsmuligheder har forskellig indvirkning i et kønsperspektiv. Ofte betyder det, at kvinderne vender sig indad mod hjemmet, hvor de lægger mere tid, hvilket kan påvirke deres arbejdsliv og pensionsopsparing. For mændene rettes aktiviteten ud af mod arbejdsmarkedet. Hvis der kommer højere egenbetaling, er det typisk, at mændene arbejder mere, hvilket også giver mening i et økonomisk henseende, da de statistisk set tjener mest.
- Flexibiliteten er bundet op på både institutionerne - og herved staten og kommunerne - og på arbejdsmarkedet generelt.
- Besparelserne kan komme i form af, at dele af omsorgsarbejdet går fra betalt, kontinuerligt og ansvarligt arbejde til at man flytter udførelsen af arbejdet til frivillige. En politisk strømning i Europa er også, at der er ønske om, at man totalprivatiserer pasningsområdet.
- Undersøgelsespunkter for fremtiden: Ved en stigende tendens til økonomisk og faglig 'udsultning' kan man indgå et samarbejde med brugerne (forældrene). Spørgsmål til fremtidens børnepasning kan derfor lyde: Hvilke fordele kan man få ud af dette samarbejde? Hvad kan brugernes indtog på pasningsområdet betyde for fagligheden og deltagelsen? Hvad er muligheden for at bidrage konstruktivt, og uden at fagligheden presses ud? Er det en farbar vej som strategi? Er det en ønskværdig strategi? Hvad gør det for velfærden, hvis man bevæger sig fra universelle løsninger til de aktives demokrati?